श्री भैरब मन्दिर निर्माण
संक्षिप्त परिचय

श्री भैरब सांस्कृतिक संरक्षण समिति

भैरवटोल, पोखरा-२

१. श्री भैरव र गणनृत्यको संक्षिप्त इतिहास

अनुमानतः झण्डै २५० वर्ष पुरानो गण नृत्य (जनबोलीमा भैरव नाच/बाह्र भैरव नाच) को रागमा राजा रणजीत मल्लको नाम उल्लेख हुनुले पोखरामा यो नृत्यको आगमन भक्तपुर बाट भएको र भक्तपुरका राजा रणजीत मल्लको पाला भन्दा अघि देखि नै यो नृत्य संचालनमा रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ । यो नृत्यमा काल भैरव सप्त मातृका (काली, इन्द्रायणी, वाराही, कुमारी, बैष्णवी, ब्रम्हायणी, गंगा) गणेश, दागिनी, भुच्चा, कवाङ गरि बाह्र पात्र रहेका छन् । नृत्यको नेतृत्व श्री भैरव बाट हुनाले तथा बाह्र पात्र भएकोले आम जनसाधरण सामु यो नृत्य भैरव वा बाह्र भैरव नाचको नामले लोकप्रिय बनेको छ ।

विशेषतः पोखराको नेवार समुदायले यो नृत्य संचालनको अभिभारा शुरूदेखि नै बहन गर्दै आएको भएतापनि वि.स. २०२९ मा भैरव संस्कृतिक संरक्षण समिति गठन गरि संस्थागत रूपमा यो नृत्य संचालन हुँदै आएको छ । सुरुमा प्रत्येक बाह्र वर्षमा आयोजना हुँदै आएको यो नृत्य अहिले प्रत्येक ६ वर्षको अन्तरालमा हुने गरेको छ । यो नृत्यको आयोजनामा मूलतः नेवार समुदाय संलग्न रहेको भए पनि सबै स्थानीय बासिन्दा को घर आगनमा प्रदर्शन गरिने र यस नृत्य प्रति आम पोखरेलीको आस्था, श्रध्दा र गर्व रहेको पाइन्छ ।

यसै भैरव नृत्यमा प्रयुक्त मुखुण्डोहरूको सापारूका दिनमा सार्वजनिक रूपमा प्रदर्शन र पुजन गर्दै आएकोमा यस समितिको पोखरा महानगरपालिका वार्ड न २ भैरव टोल (पहिले लामाचौतारा भनेर चिनिने यस टोल श्री भैरवकै नामबाट भैरवटोल नामाकरण भएको यहाँ स्मरणीय छ ।) स्थित भवनको छतमा श्री भैरवनाथ मन्दिरको निर्माण गरी पूजा आरधाना गरिदै आएको छ । उक्त मन्दिरमा आम भक्तजनहरूको पहुँच सहज नभएको र श्री भैरवको

मन्दिर को यथोचित प्रचार प्रसार नभएको सन्दर्भमा यस समितिको बैठकले भवनको भुइँतलाको पछाडी श्री भैरवनाथको मन्दिर निर्माण गर्ने निर्णय गरि संरचनात्मक ढाँचा निर्माण सम्पन्न गरिएको छ ।

ज्योती

२. प्रस्तावित मन्दिर र यससँग रहने अन्य संरचना :

दुईतले प्यागोडा शैलीमा निर्माण गरिने श्री भैरवनाथ मन्दिर संगै जुत्ता चप्पल राख्ने कक्ष, हात धुने धारा,दाताहरूको अभिलेख राख्ने स्मारक, कलात्मक हिटी, डबली, बाटिका (सानो बगैचा) र फलेचा निर्माण गरिने छ । मन्दिरको चार कुनामा एक/एक घण्ट रहने छ । यस मन्दिर काष्ठकला, प्रस्तरकला र धातुकलाको संगम हुनेछ ।

त्यस्तै गरि समितिको भवन अगाडिको मूल सडकमा श्री भैरवद्धार र भवनबाट मन्दिर प्रस्थान गर्ने स्थानमा कलात्मक प्रवेशद्धार निर्माण गर्ने योजना समेत यस समितिको रहेको छ । मन्दिर निर्माण कार्यको लागि डिजाइन र इस्टिमेटको कार्य सम्पन्न हुनुका साथै घण्ट र हिटीको निर्माणको लागि सहयोगको वचनवध्दता प्राप्त भइसकेको छ । श्री भैरवनाथको मन्दिर भित्र श्री कालभैरवको प्रस्तर प्रतिमा स्थापना गरिनेछ ।

चार भैरव

३. प्रस्तावित बजेट (Propose Budget)

सुन्दर शहर पोखराको भैरवटोलमा **'भैरव मन्दिर'**को भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि प्राविधिकले तयार गरेको नक्साङ्कन र रूपरेखा अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर (VAT), निर्माण कर्ताको मुनाफा र बजार मुल्य वृद्धिको आङ्कलनसहित अनुमानित प्रस्तावित बजेट रू २,०६,९१,८९५।- (दुई करोड छ लाख एकानब्बे हजार आठ सय पञ्चानब्बे मात्र ।) प्रक्षेपण गरिएको छ । स्रोत साधनको परिचालनका लागि मनकारी दाता, समुदाय, संघसंस्था,

स्थानीय र प्रदेश सरकारसँग सहकार्य गरी भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि आर्थिक सहयोग संकलन गरिनेछ । जसलाई सुशासनयुक्त पारदर्शी शैलीमा व्यवस्थापन गरिनेछ । मुल मन्दिर बाहेक अन्य संरचनाको निर्माणमा थप एक करोड खर्च हुने अनुमान गरिएको छ ।

चार देवी

४. स्रोत परिचालन

भौतिक पूर्वाधारविना संस्थाको लक्ष्य र उद्धेश्य कार्यान्वयन गर्न कठिन हुने भएकाले समितिले देहाय बमोजिमका स्रोतहरू परिचालन गर्नेछ :

- समितिका सदस्य, आजीवन सदस्य र संरक्षकबाट प्राप्त शुल्क र सहयोग
- मनकारी दाताहरूबाट स्वेच्छाले प्रदान गरेको नगद तथा जिन्सी सहयोग
- समुदाय, स्थानीय निकाय, प्रदेश सरकार र मन्त्रालयबाट प्राप्त आर्थिक अनुदान
- शुभेच्छुक, स्थानीय संघसंस्था र विदेशमा रहेका भक्तजनहरु बाट प्राप्त सहयोग

५. मन्दिर सञ्चालन :

गणेश

श्री भैरव साँस्कृतिक संरक्षण समितिले मन्दिर संचालन नियमावली तर्जुमा गरी एक उप-समिति मातहत मन्दिरको सञ्चालन गर्नेछ । यसको आम्दानी खर्च पूर्णतः पारदर्शी हुनेछ ।

मन्दिर परिसरलाई स्वच्छ, सफा र हरियाली राख्नुका साथै यस परिसरमा नियमित भजनको व्यवस्था तर्फ पनि समितिको सोच रहेको छ ।

मन्दिरमा दर्शन,पुजनका अतिरिक्त वैदिक वा तान्त्रिक अनुष्ठानहरू गर्ने व्यवस्था क्रमस : विस्तारित गर्दै लगिनेछ ।

६. नृत्य प्रबन्ध :

भुत्वा, कवाङ

श्री गण नृत्य (नेपाल भाषामा गंप्याखँ/स्थानीय जनजिब्रोमा भैरव नाच वा बाह्र भैरव नाच) को प्रत्येक ६ वर्षको अन्तरालमा प्रदर्शनको प्रबन्ध मिलाइने छ । प्रदर्शनको लागि नृत्यको पूर्वाभ्यास मन्दिर परिसरकै डबलीमा गरिनेछ । मुखुन्डोको तान्त्रिक विधिबाट प्राण प्रतिष्ठा पनि मन्दिर परिसरमा सम्पन्न गरिनेछ ।

७. श्री भैरव साँस्कृतिक संरक्षण समितिद्वारा 'भैरव मन्दिर' को भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने सहयोगी मनहरुको हकमा अख्तियार गरिने नीति :

१. नगद रू. ५,०००।- वा सो भन्दा माथिको रकम वा जिन्सी सहयोग प्रदान गर्ने दाताको नाम स्मारिकामा प्रकाशन गरिने छ ।

२. नगद रू. १०,०००।- वा सो भन्दा माथिको रकम वा जिन्सी सहयोग प्रदान गर्ने दाताको नाम शिलालेखमा उल्लेख गरिनेछ ।

३. नगद रू. २५,०००।- वा सो भन्दा माथिको सहयोग रकम प्रदान गर्ने दाताको नाम स्मारिका तथा शिलालेखमा उल्लेख गर्नुका साथै सम्मानपत्रद्वारा सम्मानित गरिनेछ ।

४. नगद रू. ५०,०००।- वा सो भन्दा माथिको रकम वा जिन्सी सहयोग प्रदान गर्ने दाताका हकमा दफा ३ मा उल्लेख भएका साथै श्री भैरवको लकेट प्रदान गरिनेछ ।

दागिनी

५. नगद रू. १,००,०००।- वा सोभन्दा माथिको रकम वा जिन्सी सहयोग प्रदान गर्ने दाताको नाम दफा ४ मा उल्लेख भएको साथै सार्वजनिक समारोहमा दोसल्ला ओढाइ सम्मान गरिने छ ।

६. नगद रू. ५,००,०००।- वा सो भन्दा माथि सहयोग प्रदान गर्ने दाताको हकमा दफा ५ मा उल्लेखित विवरण अनुसार सम्मान प्रदान गरिनुका साथै शिलालेखमा दाताको ३ पुस्ते विवरण उल्लेख गरिनेछ ।

७. नगद १०,००,०००।- वा सो भन्दा माथिको रकम सहयोग प्रदान गर्ने दाताको हकमा समितिको निर्णयानुसार हुनेछ ।

८. श्री भैरव साँस्कृतिक संरक्षण समिति पोखराको कार्य समितिको नामावली

१.	अध्यक्ष	तीर्थमान प्रधानाङ्ग	९८५६०२५६६८
२.	उपाध्यक्ष	कृष्णबहादुर श्रेष्ठ	९८४६०२०७२४
३.	सचिव	सुरेन्द्रमान बिजुक्छे	९८५६०२४०६३
४.	कोषाध्यक्ष	महेन्द्र बजिमय	९८५६०३७२१७
५.	सहसचिव	गौतम बिजुक्छे	९८५६०३०५९९
६.	सदस्य	निर्मल बिजुक्छे	९८५६०३१२३४
७.	सदस्य	मुक्तिकुमार बजिमय	९८५६०६८८८०
८.	सदस्य	धर्म उदास	९८४६०६५८२३
९.	सदस्य	भरत भारी	९८४६१७७९३९
१०.	सदस्य	विक्रम उदास	९८५६००१०००
११.	सदस्य	गजेन्द्र भारी	९८५६०३४२४८
१२.	सदस्य	रमेश कुमार बाटाजु	९८५६०२६०४७
१३.	सदस्य	पुष्पराज बाटाजु	९८४६०४५८३६
१४.	सदस्य	बुद्धिप्रसाद ताम्राकार	९८४६११४९२
१५	सदस्य	बुद्ध बहादुर उदास	९८५६०२२१०६

श्री भैरव साँस्कृतिक संरक्षण समिति पोखराका सल्लाहकारहरु

१.	सल्लाहकार	गुरु कृष्णदेव प्रधानाङ्ग
२.	सल्लाहकार	उपगुरु मेघ बहादुर ताम्राकार
३.	सल्लाहकार	नायो जगत बहादुर ताम्राकार
४.	सल्लाहकार	टंकमान नापित
५.	सल्लाहकार	अशोक पालिखे
६.	सल्लाहकार	तीर्थ श्रेष्ठ
७.	सल्लाहकार	केदार प्रसाद मर्सानी
८.	सल्लाहकार	रमेश श्रेष्ठ
९.	सल्लाहकार	रामेश्वर मल्ल

वाद्य वाधन/रागी समूह

मन्दिर निर्माण उप-समिति

संयोजक : कृष्ण बहादुर श्रेष्ठ
सह-संयोजन : निर्मल विजुक्छे
सचिव : सुरेन्द्रमान विजुक्छे
कोषाध्यक्ष : महेन्द्र बजिमय
सदस्यहरु : धर्म उदास
विक्रम उदास
गौतम विजुक्छे
रमेश कुमार बाटाजु
रूपेश विजुक्छे
सल्लाहकार : तीर्थ श्रेष्ठ
: रामेश्वर मल्ल

अर्थ संकलन उप-समिति

संयोजक : महेन्द्र बजिमय
सदस्य : शुशिल प्रधानाङ्ग
भक्तराज श्रेष्ठ
गोकर्ण लिगल
प्रेम कर्माचार्य

प्रचार प्रसार तथा सम्पर्क उप-समिति

संयोजक : रामेश्वर मल्ल (वडा अध्यक्ष)
उप-संयोजक : गजेन्द्र बहादुर भारी
सदस्य : अरूण ताम्राकार
: सुवोध ताम्राकार

अनुगमन उप-समिति

संयोजक : निर्मल विजुक्छे
सदस्य : केदार प्रसाद मर्सानी

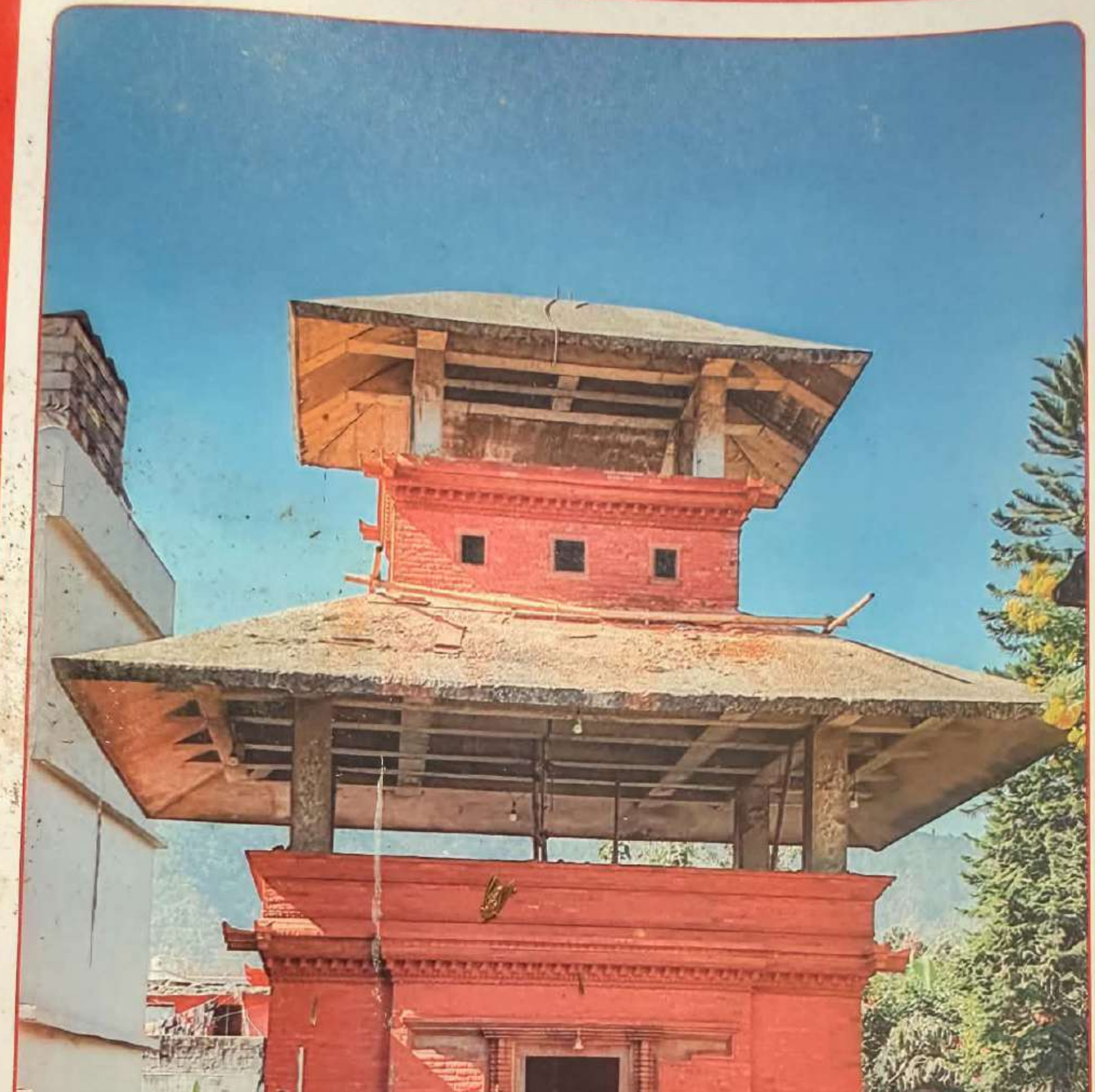

निर्माणधिन भैरव मन्दिर

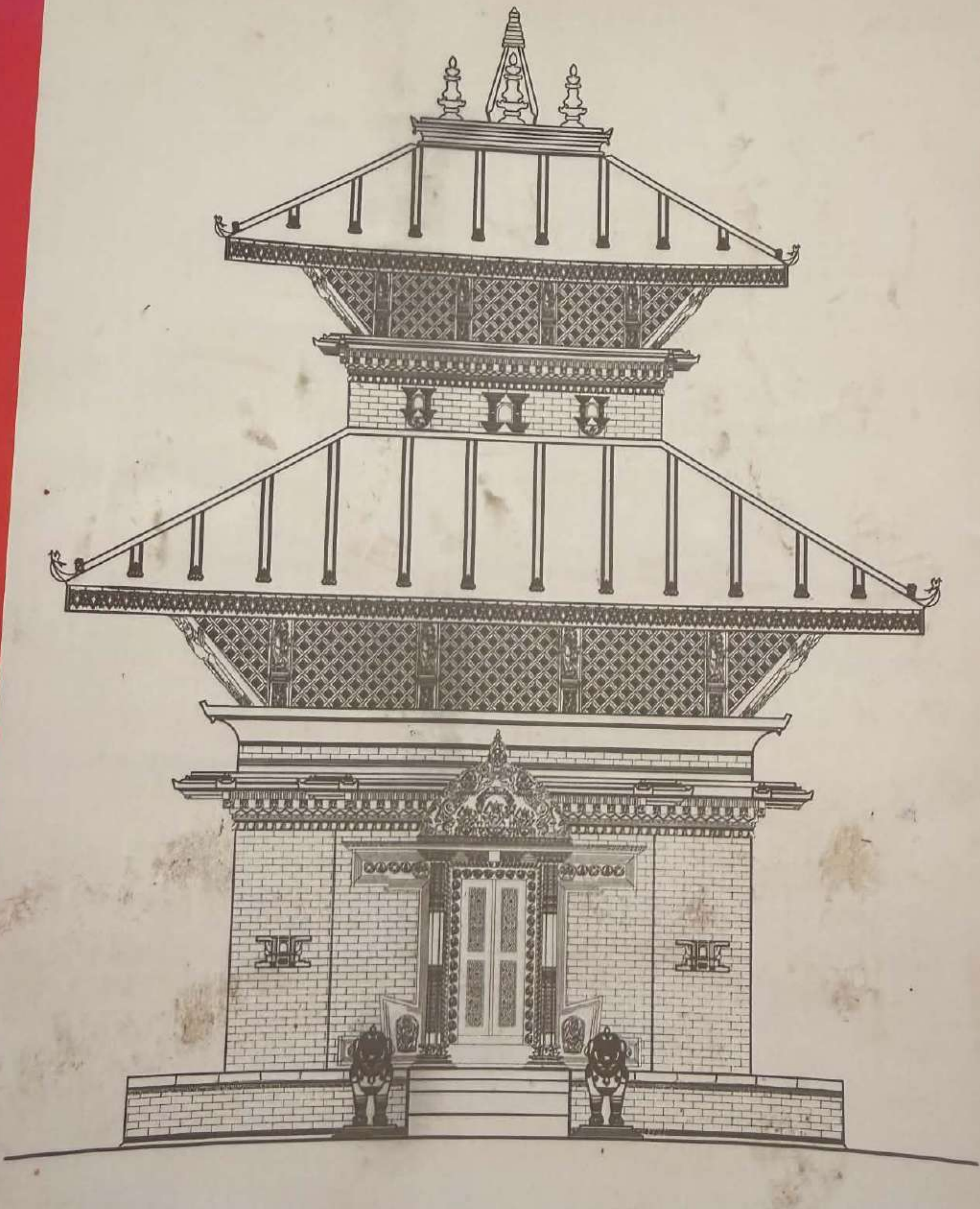

निर्माणाधिन भैरव मन्दिरको नक्सा